

ՍՈՑԻԱԼԱՄԵՏ ՎԱՐՔԱԳԻԾԸ ՈՐՊԵՍ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԿԱՊԻՏԱԼԻ ԿՈՒՏԱԿՄԱՆ ՄԻՋՈՑ

Ամիր Սոհամմադ Շահսավարանի
*ՀՀ ԳԱԱ Փիլիսոփայության, սոցիոլոգիայի և
Իրավունքի ինստիտուտի ասպիրանտ*

Սոցիալական կապիտալ

Սոցիալական կապիտալը կարելի է համարել կապիտալ, որը շահում է սոցիալական հարաբերություններից (Krishna, & Uphoff, 2002): Ինչպես ֆինանսական կապիտալը, որն ի վիճակի է տեխնոլոգիաներն ու աշխատանքն օգտագործել արտադրության և կապիտալի կուտակման գործում, սոցիալական կապիտալը հիմնվում է արդյունավետ սոցիալական հարաբերությունների վրա, որպեսզի ընձեռնի տեղեկատվության, ռեսուրսների և կապիտալի այլ տեսակների ձեռքբերման հնարավորություն՝ արդյունավետ աշխատանքի և կապիտալի ռեզեներացիայի մեջ (Flap, 2004):

Հեղինակների մեծ մասը համամիտ են, որ սոցիալական կապիտալը կարելի է սահմանել որպես պոտենցիալ և իրական բոլոր այն ռեսուրսների հանրագումարը, որոնք կուտակված են մի անձնավորության կամ մարդկանց խմբի (հաստատությունների, կազմակերպությունների, ասոցիացիաների, շրջանների կամ երկրների) մոտ՝ ուղղված քիչ թե շատ ինստիտուցիոնալ գիտելիքների և փոխճանաչման վրա հիմնված հարաբերությունների առաջացմանը (Bourdieu, 1986): Հետևաբար, ստացվում է, որ սոցիալական կապիտալը կարող է վերաբերել մարդկանց միջև սոցիալական հարաբերություններին, վստահությանը և փոխադարձությանը (Liñán, & Santos, 2007):

Ըստ Bourdieu-ի (1985), սոցիալական կապիտալը համարվում է տնական սոցիալական ցանց, որը անհատներին հնարավորություն է տալիս ձեռք բերել ռեսուրսներ: Այսպիսով, կապիտալը ցույց է տալիս «այն իրական կամ հնարավոր ռեսուրսների հանրագումարը, որոնք կապված են փոխադարձ ծանոթության կամ ճանաչման՝ քիչ թե շատ ինստիտուցիոնալ հարաբերությունների տնական ցանցի տիրապետման հետ»

(p. 248): Ավելի ուշ, Paxton-ը (1999) առաջարկեց, որ սոցիալական կապիտալը ներառում է երկու բաղադրիչ, առաջին՝ պետք է գոյություն ունենա օբյեկտիվ ցանցային կառույց, որն անհատներին կապում է սոցիալական մի տարածության մեջ, և երկրորդ՝ պետք է առկա լինի սուբյեկտիվ տարր: Հարաբերությունը պետք է լինի վստահելի և դրական, որպեսզի ցանցային կապերը հնարավորություն ունենան վերածվելու սոցիալական կապիտալի: Giddens-ը (1990) պնդում է, որ այս տեսակետից պետք է որոշակի տարբերակում լինի առանձին անհատների և վերացական հաստատությունների կամ մարդկանց խմբերի նկատմամբ վստահության միջև:

Սոցիալական կապիտալը բխում է մարդկային հարաբերություններում ներդրում կատարելու գործընթացից: Հետևաբար, ըստ իր արմատների ելության, այն պահանջում է ռեսուրսներ և ժամանակ (Lin, 2003): Այս հարաբերություններն աճում են ու ամրապնդում կապիտալի այլ ձևեր, ինչպիսիք են՝ ֆիզիկական, տեխնոլոգիական, մշակութային և/կամ մարդկային (Aggestam, 2012; Coleman 1988): Հետևաբար, սոցիալական հարաբերությունների այն ցանցը, որի վրա հիմնվում է սոցիալական կապիտալը հակված է նման դրական ազդեցություն ունենալ զարգացման գործընթացների բարելավման վրա (Woolcock, & Narayan, 2001): Սա տեղի է ունենում այն պատճառով, որ սոցիալական կապիտալի միջոցով ակտիվացած համագործակցությունը, նպաստում է ձեռնարկությունների «մրցակցային դիրքի և կրանց տարածքների» ամրապնդմանը (Mainardes, Alves, & Raposo, 2011; Anandarajan, Chiang, & Lee, 2010): Սոցիալական կապիտալն այս արդյունքին հասնում է շահույթ ստանալով ընկերությունների և գործարարների գործունեության համար մի շարք առավելություններ ապահովելուց (Bourne, 2011; Giaglis, & Fouskas, 2011; Alpkan, Bulut, Gunday, Ulusoy, & Kilic, 2010): Այդ առավելությունները ներառում են տեղեկատվության դյուրամատչելիություն, գործունեության առավել լավ համակարգում, կոլեկտիվ որոշումներ կայացնելու ավելի լայն հնարավորություն, և / կամ գործարքների ծախսերի նվազեցում (Lin, 2003): Պարզվում է, որ այս առավելությունները, որոնք սոցիալական հարաբերությունների արդյունք են, ապահովում են եկամտի աճող հոսք, որն երաշխավորում է ընկերությունների հաջողությունը: Հնարավորությունների ճանաչումն ու օգտագործումը հավանաբար սոցիալական կապի-

տալի առանցքային դերն է սոցիալական գործունեության տարբեր աս-
պեկտներում՝ հատկապես գործարար պրակտիկայում (Bergh, Thorgren, &
Wincent, 2011; Curado, Henriques, & Bontis, 2011; Rezaeenour, Mazdeh, &
Hooshmandi, 2011):

Սոցիալական կապիտալի բարելավում

Ըստ Bourdieu-ի (1986), սոցիալական կապիտալը «այն իրական կամ
հնարավոր ռեսուրսների հանրագումարն է, որոնք կապված են
փոխադարձ ծանոթության կամ ճանաչման՝ քիչ թե շատ ինստիտուցիոնալ
հարաբերությունների տևական ցանցի տիրապետման հետ»: Նա պնդում է,
որ պետք է կենտրոնական սոցիալական կապիտալին տիրապետողների և
այս ռեսուրսի հիմքում ընկած շփման գործընթացի վրա: Բացի այս
տեսակետից, ըստ Putnam-ի, Feldstein-ի & Cohen-ի (2004), սոցիալական
կապիտալը հիմնականում և ընդհանուր առմամբ, կարելի է համարել բոլոր
միմյանց վրա փոխներգործող ցանցերից ծագած սոցիալական ցանցերի
հավաքական արժեք: Հետևաբար, այն ցանկացած պետության մեջ
ժողովրդավարություն կառուցելու առանցքային բաղադրիչ է:

Հեղինակները շեշտում են այն աստիճանը, որով սոցիալական
կապիտալը՝ որպես ռեսուրս պետք է օգտագործվի հանրային բարո-
ւության համար կամ անհատների օգտին: Սոցիալական կապիտալն ունի
մեծ ներուժ՝ համայնքների և ժողովուրդների մեջ բարելավելու և
ընդլայնելու համագործակցության ու փոխադարձ աջակցության վրա
հիմնված հարաբերությունները: Հետևաբար, այն կարող է արժեքավոր
միջոց լինել այժմյան բազմաթիվ հասարակական վնասակար խնդիրների,
այդ թվում՝ հանցագործ գործողությունների նվազեցման համար: Ի
տարբերություն նրանց, ովքեր կենտրոնական են անհատական շահի
վրա, որն ստացվում է այն սոցիալական հարաբերություններից և
կապերից, որոնցում առանձին գործող անձիք հայտնվում են, Putnam-ը,
Feldstein-ը, & Cohen-ը (2004) վկայում են, որ սոցիալական կապիտալը
անձի համար տեղեկատվությունն ու հմտությունների ձեռքբերումը
մատչելի դարձնելու և նրան հզորացնելու միջոց է: Այս տեսանկյունից,
սոցիալական կապիտալը կարող է անհատների կողմից օգտագործվել
սեփական կարիերայի հեռանկարները մեծացնելու ուղղությամբ, փոխա-

ևակ կազմաերպությունների շահերին դրանք ծառայեցնելը (Uzzi, & Dunlap, 2005): Մտքում ունենալով այս գաղափարը, կարելի է պնդել, որ ցանկացած գործունեություն, որը հզորացնում և ամրապնդում է հասարակական հարաբերությունները և հաշվի չի առնում անհատական կարճաժամկետ շահերը, ցանկացած հասարակությունում սոցիալական կապիտալի բարելավման միջոց է: Ներկայումս, նման գործունեության վառ օրինակ կարող է լինել *սոցիալամետ վարքագիծը*:

Սոցիալամետ վարքագիծ

Սոցիալամետ վարքագիծը վերաբերում է գործողությունների շարքի, որոնք ավելի շուտ ուղղված են ուրիշների շահերին այլ ոչ թե սեփական անձի, և սովորաբար ռիսկեր կամ ծախսեր են պարտադրում սեփական անձին (օրինակ՝ ուրիշների համար ռեսուրսներ ապահովելը, հերթ կանգնելը, արդարացի զին պահանջելը կամ դրա վճարելը կամ մարտի աջաչտում կյանքը վտանգելը): Այդ գործողությունները չեն համարվում ոչ ռացիոնալ կամ ինքնակործանարար: Երկարաժամկետ կտրվածքով, խմբին պատկանելը անձի համար ապահովում է հսկայական շահույթ: Չկան հայտնի հասարակություններ, որոնցում մարդկանց մասը նախընտրում են ապրել սոցիալական մեկուսացման մեջ: Ընդհակառակը, մարդիկ շատ ժամանակ նախընտրում են ապրել միմյանց հետ՝ սոցիալական խմբերի ներսում, հատուկ մշակութային շրջանակներում և / կամ սահմաններում: Մշակույթը բարելավում է մարդկանց կենսաբանական ձեռքբերումները (գոյատևում և վերարտադրություն): Հետևաբար, մարդիկ անում են պահանջվող ամեն ինչ, որպեսզի պահպանեն իրենց տիրապետելու զգացողությունը: Շատ մշակույթներ խրախուսում և նույնիսկ պահանջում են սոցիալամետ վարքը, քանի որ այն կենսական նշանակություն ունի հասարակական համակարգի շարունակության համար: Հետևաբար, հաճախ մարդն իրականացնում է սոցիալամետ գործողություններ, որոնք խրախուսվում են նրա մշակույթի կողմից, քանի որ նման գործողությունները նրան տալիս են հասարակությանը պատկանելու և մշակույթին հատուկ պարգևները վայելելու հնարավորություն (Twenge, Baumeister, Dewall, Ciarocco, & Bartels, 2007):

Սոցիալամետ վարքագիծն արտահայտում է գործողությունների միջակայք, որոնք ընդհանուր առմամբ շահավետ են այլ անձանց համար՝ ներառելով համայնքի և / կամ անհատի սոցիալական խմբի համար որոշ կարևոր հանգամանքներ (Penner, Dovidio, Piliavin, & Schroeder, 2005): Սոցիալամետ վարքագիծը բխել է հոգեբանությունից և նրա սկիզբն է դրվել McDougall-ի (1908) կողմից, ով առաջին հերթին պնդում է, որ սոցիալամետ վարքագծը արդյունքն է «քնքուշ զգացմունքների», որոնք առաջացել են ծնողական բնագոյից: Հետզհետե, այս հասկացությունը ծավալվել է՝ ներառելով կենսաբանական, մոտիվացիոն, ճանաչողական և սոցիալական գործընթացների լայն շրջանակ (Dovidio & Penner, 2001):

Կարծես թե սոցիալամետ վարքագծի գործողությունը պարզ է ու հասարակ. կա մի կողմ, որն օգնության կարիք ունի և մեկ այլ կողմ, որը կարող է ապահովել այն, և երբ տեղի է ունենում օգնելու գործողությունը, այն կարծես թե արտացոլում է օգնող կողմի, այլասիրական արժեքներն ու բարի մտադրությունները: Այնուամենայնիվ, երկարամյա ուսումնասիրությունները ցույց են տվել սոցիալամետ վարքի բարդությունն ու հակասական բնույթը (Hirschberger, 2006): Չնայած սոցիալամետ վարքագիծ արտահայտող գործողությանը տրված բարձր արժեքին և սոցիալամետ գործողությունների միջոցով ձեռք բերված սոցիալական առավելություններին, շատ հաճախ հասարակություններում նկատվում է սոցիալամետ գործողություններում ներգրավվելու պատրաստակամության բացակայություն: Պատրաստակամության բացակայությունը միանման չէ և կան որոշակի պատճառներ ու հանգամանքներ, որոնք միտված են արգելելու կամ խթանելու կարեկից ու հոգատար արձագանքները: Ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ որոշ պարզ ու սովորական գործոններ կարող են կանխել սոցիալամետ վարքի դրսևորումը: Սոցիալամետ գործողության կատարումը ամրապնդում է կարևոր սոցիալական նորմերն ու արժեքները, և ավելացնում է աջակցող կողմի դրական էմոցիաներն ու ինքնագնահատականը: Սակայն, որոշ փոփոխականներ, ինչպիսիք են այլ մարդկանց ներկայությունը կամ ժամանակի սղության ճնշումները մարդկանց ետ են պահում այդպես վարվելուց (Darley, & Batson, 1973; Darley, & Latané, 1968): Բացի այդ, քանի որ գործողությունների հետ կապված շատ հարցեր համարվում են *սոցիալամետ* կատեգորիայի, զար-

մանալի չէ, որ քննադատները նկատում են, որ այն փոփոխականները, որոնք կանխատեսում սոցիալամետ վարքը մեկ միջավայրում անկարող են կանխատեսել այլ տեսակի սոցիալամետ վարքն այլ միջավայրում (Batson, 2002):

Գոյություն ունեն բազմաթիվ գործողություններ, որոնք կարող են դասակարգվել որպես սոցիալամետ վարքագիծ: Համաձայն նրա սահմանման, *սոցիալամետ վարքագիծն* արտահայտում է կամավոր գործողություն, որն իրականացվում է այլ մարդկանց օգուտ տալու համար, և հետևաբար ներառում է միջոցառումներ, որոնցից շահում են այլ մարդիկ կամ հասարակությունը՝ որպես մի ամբողջություն: Հետևաբար, այս հատկանիշներով ցանկացած գործողություն պետք է դիտարկել որպես սոցիալամետ վարքի օրինակ և այլասիրությունը նրա ամենատարածված օրինակն է: Վարքագծի այլ՝ սովորական ու ամենօրյա օրինակներ են կիսվելը, կամավոր գործողությունները, նվիրատվությունը (բարեգործությունը, մարմնի անդամների և արյան նվիրաբերումը և այլն), որոնք նպաստում են համատեղ գործունեությանը, բարյացակամությանը, համագործակցությանը, կարեկցանքին և նույնիսկ տարբեր խմբերից այլ մարդկանց ընդունումը (Wilson, 2008; Eisenberg, Fabes, & Spinard, 2007; Brief, & Motowidlo, 1986):

Սոցիալամետ գործողությունը բխում է բազմաթիվ գործոններից, որոնք կարելի է ընդհանրապես բաժանել երկու ոլորտների՝ իրավիճակային և անհատական: Իրավիճակային գործոնները վերաբերում են անհատի կողմից իրավիճակի վերլուծությանը: Անհատը որոշում է, թե արդյո՞ք իրավիճակը պահանջում է իր աջակցությունը՝ եթե նա պատասխանատու է օգնության համար: Մեկ այլ գործոն է համարվում իրավիճակի այն մասնակիցների թիվը, ովքեր օժանդակության կարիք ունեն: Որքան մեծ է այդ մասնակիցների թիվը, այնքան քիչ հավանական է, որ կոնկրետ անհատը աջակցություն կցուցաբերի: Դա տեղի է ունենում ընկալված անձնական պատասխանատվության նվազման պատճառով (Latane, & Darley, 1970): Երբորդ գործոնը օգնության գիտն է, ցածր գինը (նվազագույն ժամանակ / նվազագույն ջանք) կհանգեցնի առավել սոցիալամետ վարքագծի: Հիմնական չորսորդ գործոնը շահն է, եթե օգնությունն իրականում ինչ-որ կերպ շահավետ է այն ցուցաբերող անհատի համար և եթե օգնության ապա-

հովման պարզևատրումը մեծ է, սոցիալամետ վարքագծի առաջացման տոկոսը կավելանա (Dovidio, Piliavin, Gaertner, Schroeder, & Clark, 1991): Ավելին, անձի՝ իր սոցիալական խմբի (խմբերում) մյուս անդամներին աջակցելը հանդիսանում է սոցիալամետ վարքագիծ դրսևորելու մեկ այլ պատճառ: Այլասեր անհատն ավելի հավանական է, որ օգնություն ցուցաբերի այն հիմնավորմամբ, որ մարդն ավելի շատ ժամանակ ու եռանդ է ներդնում սեփական սոցիալական խմբի անդամների շրջանում օժանդակող վարքագծի ուղղությամբ՝ օգնություն պահանջող անհատի հետ ընդհանուր ինքնության զգացողություն ունենալու բերումով: Մեկ այլ անձի պիտանավորումը՝ որպես անհատի «խմբի ներսից», հանգեցնում է մոտիկության ինտենսիվ զգացմունքների, հուզական գրգռվածության և մյուսի բարեկեցության նկատմամբ անձնական պատասխանատվության բարձր զգացողության: Որպես այդպիսին, այս ամենն ավարտվում է սոցիալամետ վարքագիծ դրսևորելու մոտիվացիայի մեծացմամբ (Twenge, et al., 2007):

Սոցիալամետ վարքագծի ցուցաբերման վրա ազդող գործոնների երկրորդ լայն տիրույթը պատկանում է անհատական/անձնական գործոններին: Մարդու մոտ սոցիալամետ գործողություն կարող են խրախուսել ուսուցումը և սոցիալականացումը: Օպերանտ պայմանավորումը և սոցիալական ուսուցումը դրականորեն մեծացնում են սոցիալամետ վարքագծի առաջացման հավանականությունը (Grusec, Goodnow, & Kuczynski, 2000): Բացի այդ, սոցիալական և անհատական ստանդարտներն ու իդեալները (իդեալական տեսակները) նույնպես մարդկանց դրդում են դրսևորելու սոցիալամետ վարքագիծ: Սոցիալական պատասխանատվության և սոցիալական փոխադարձության նորմերը հզորացնում են նրանց, ովքեր սոցիալամետ գործողություն են իրականացնում: Սոցիալամետ գործողություն ընթացքում, մարդիկ պահպանում և ամրապնդում են իրենց սեփական դրական կերպարը կամ անձնական իդեալները, ինչպես նաև նպաստում են իրենց անձնական կարիքների բավարարմանը (Omoto, & Snyder, 1995):

Սոցիալական կապիտալի մեծացումը սոցիալամետ վարքի խթանման միջոցով

Գոյություն ունեն սոցիալամետ վարքագծի և գործողությունների ավելացման և դրանով իսկ սոցիալական կապիտալի կուտակման մի շարք եղանակներ: Սոցիալամետ վարքագծերը խթանելու լավագույն հնարավոր ուղիներից մեկը նման գործողությունների խրախուսումն է, առաջնային և երկրորդային սոցիալականացման փուլերում հասարակության ուսուցման միջոցով: Այս նպատակով, սոցիալականացման սկզբնական փուլերում ծնողները կարող են սահմանել գործողություններ, որոնք երեխաները պետք է իրականացնեն հասակակիցների հետ իրենց շփումների և կապերի ընթացքում, սակայն ծնողները ներկա չեն իրենց ներխուժումների և նրանց հասակակիցների բոլոր փոխադարձ գործողություններին:

Արդարության ստանդարտների այդ ամենօրյա կառուցումը իրականանում է երեխաների միմյանց հետ համագործակցության և քննարկումների միջոցով (Santrock, 2011): Պարզվում է, որ ծնողները իրենց երեխաներին ոչ միայն լավ սովորեցնում են հասկացություններ և թվեր, այլև գործում են այնպես, որ իրենց հաջորդ սերունդը հավատում է, որ պետք է նույնպես վարվի որպեսզի առավելագույնս մեծացնի սոցիալամետ վարքագծի առաջացման հավանականությունը: Ուսումնասիրությունների համաձայն, սոցիալամետ վարքը սկսվում է ձևավորվել վաղ մանկությունից՝ փոխանակման և արդարության վերաբերյալ հարցերի միջոցով: Սովորաբար երեխաներն իրենց կյանքի երկրորդ տարում սկսում են դրսևորել սոցիալամետ վարք՝ առանց խթանման, խրախուսման կամ պարգևի իրենց խաղալիքներն իրենց ծնողներին ներկայացնելով և տալով: Սոցիալամետ գործողություններ կատարելու գործընթացը շարունակվում է կյանքի երկրորդ տարիվա ընթացքում, երբ երեխաներն սկսում են աշխարհի վերաբերյալ բարոյական սխեմա ստեղծել (Eisenberg, Fabes, & Spinard, 2007): Ողջ զարգացման ընթացքում, երբ հասարակական ստանդարտներին ենթարկվելը կարևորվում է, երեխայի սոցիալամետ վարքագիծ ցուցաբերելու կարողությունը մեծանում է, իսկ տարիքի ու ճանաչողական հասունության հետ այդ վարքագծերի դրսևորման դեպքերն ու բազմազանությունն աճում են: Այս փուլում երեխաների մոտ զարգանում է այն համոզմունքը, որ փոխա-

նակումը սոցիալական հարաբերությունների պարտադիր բաղադրիչ է, որը ներառում է ճիշտ և սխալ լինելու հանգամանքը (Bouchard, Cloutier, Gravel, & Sutton, 2008):

Սակայն, սոցիալականացման երկրորդ փուլում, հատկապես դպրոցահասակ տարիքի երեխաների մոտ, չկա կազմված և/կամ համապարփակ ծրագիր, որն ունենա բոլոր ժողովուրդների գլոբալ և ընդհանուր հատկանիշները: Այս առնչությամբ, դպրոցական ծրագրերի կրթական նյութերում սոցիալամետ գործողությունների և վարքի վերաբերյալ խրախուսական բովանդակություն ներառելը ողջամիտ քայլ կլիներ: Ներկայումս, այդ տարիքի երիտասարդների համար ամենաազդեցիկ կերպարները ապահովվում են ՋԼՄ-ների կողմից, և հետևաբար, լրատվամիջոցների սեփականատերերի համար առկա է սոցիալամետ վարքագծի բովանդակության և աստիճանի ներկայացման հետաքրքրության և նախապատվության խնդիրը: Պետք է նշել, որ որոշ ՋԼՄ-ների հաղորդագրություններ, կարող են երեխաներին դրական սոցիալամետ դասեր սովորեցնել, մինչդեռ մյուսները կարող են երեխաների մոտ վախկոտություն կամ նույնիսկ հակասոցիալական վարքի դրսևորումներ զարգացնել: Դժվարությունը կայանում է նրանում, որ պետք է տարբերակել լրատվամիջոցների պոտենցիալ վնասակար հաղորդագրությունները՝ նրանցից, որոնք դրական են կամ բնույթով սոցիալամետ (Wilson, 2008):

Այնուամենայնիվ, սոցիալամետ վարքագծի ուսուցման առաջնորդող դերը լրատվամիջոցներին թողնելը կարծես թե խելամիտ որոշում չէ, եթե ՋԼՄ-ների համար չլինեն խիստ, բազմակողմանի և անմիջական գործողություններ ու ուղեցույցներ՝ այդ խնդիրների մատուցման համար: Սոցիալամետ վարքագծի միասնական ու գլոբալ ուսուցում ապահովելուն ուղղված լավ առաջարկություն կարող է համարվել կրթության ընթացքում գրականության և պատմության դասերի համատեքստում նրա ընդգրկումը: Քանի որ այդ դասերն ուղղված են երեխաների համար ողջամիտ գործունեություն ծավալած կերպարների օրինակներ ապահովելուն, այդ թեմաները նրանց վրա կունենան իրենց առավելագույն ազդեցությունը: Այդ առնչությամբ, առկա է մշակութային տարբերությունների հստակ խնդիրը: Ցանկացած մշակույթում և նույնիսկ ենթամշակույթում, կան սոցիալամետ գործողությունների տարբեր եղանակներ, և եթե այս հարցի

առնչությամբ ինչ-որ ունիվերսալ և միջազգային ջանքեր պետք է գործադրվեն, ապա պետք է նշվի այն մասին, որ պետք է ներկայացվեն նման գործողությունների ընդլայնված ու յուրաքանչյուր մշակույթին հատուկ օրինակներ: Բացի այդ, այս հանգամանքը պետք է հաշվի առնվի տարբեր և բազմազան մշակույթներ ունեցող և բազմամշակույթ կոչվող երկրների ու ժողովուրդների համար: Պարզվում է, որ դեռևս մեծ ջանքեր են անհրաժեշտ՝ ստեղծելու մի շրջանակ, որում սոցիալամետ վարքագծի և գործողությունների դեպքերն ու կերպարները հրապարակայնորեն ներառված կլինեն ամբողջ աշխարհի ժողովուրդների ուսումնական հաստատություններում:

ՆՈՒՄԵՐ

- Aggestam, M. (2012). Conceptualizing entrepreneurial capital in the context of institutional change. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 8(1), 1–22.
- Alpkan, L., Bulut, C., Gunday, G., Ulusoy, G., & Kilic, K. (2010). Organizational support for entrepreneurship and its interaction with human capital to enhance innovative performance. *Management Decision*, 48(5), 732–755.
- Batson, C. D. (2002). Addressing the altruism question experimentally. In S. G. Post, L. G. Underwood, J. P. Schloss, & W. B. Hurlbut (Eds.), *Altruism and altruistic love: Science, philosophy and religion in dialogue* (pp. 89–105). New York, NY, USA: Oxford University Press.
- Bergh, P., Thorgren, S., & Wincent, J. (2011). Entrepreneurs learning together: the importance of building trust for learning and exploiting business opportunities. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 7(1), 17–37.
- Bouchard, C., Cloutier, R., Gravel, F., & Sutton, A. (2008). The role of language skills in perceived prosociality in kindergarten boys and girls. *European Journal of Developmental Psychology*, 5(3), 338–357.
- Bourdieu, P. (1985). The forms of capital. In J. G., Richardson. (Ed.), *handbook of theory and research for the sociology of education* (pp. 241–258). New York, NY, USA: Greenwood.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education*. Westport, CT, USA: Greenwood Press.
- Bourne, L. (2011). Advising upwards: managing the perceptions and expectations of senior management stakeholders. *Management Decision*, 49(6), 1001–1023.
- Brief, A. P., & Motowidlo, S. J. (1986). Prosocial organizational behaviors. *The Academy of management Review*, 11(4), 710–725.

- Brown, J. D., & Smart, S. A. (1991). The self and social conduct Linking self-representations to prosocial behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 368-384.
- Cialdini, R. B., Brown, S. L., Lewis, B. P., Luce, C., & Neuberg, S. L. (1997). Reinterpreting the empathy-altruism relationship: When one into one equals oneness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73, 481-494.
- Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *The American Journal of Sociology*, 94, 95-120.
- Curado, C., Henriques, L., & Bontis, N. (2011). Intellectual capital disclosure payback. *Management Decision*, 49(7), 1080-1098.
- Darley, J. M., & Batson, C. D. (1973). From Jerusalem to Jericho: A study of situational and dispositional variables in helping behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 27, 100-108.
- Darley, J. M., & Latané, B. (1968). Bystander intervention in emergencies: Diffusion of responsibility. *Journal of Personality and Social Psychology*, 10, 202-214.
- Dovidio, J. F., & Penner, L. A. (2001). Helping and altruism. In G. Fletcher, & M. Clark (Eds.) *International Handbook of Social Psychology: Interpersonal Processes*, (Pp. 162-95). Oxford, UK: Blackwell Scientific.
- Dovidio, J. F., Piliavin, J. A., Gaertner, S. L., Schroeder, D. A. & Clark, R. D. (1991). The arousal: Cost-reward model and the process of intervention. In M. S., Clark (Ed.) *Review of personality and social psychology: Vol. 12: Prosocial behaviour* (pp. 86-118). Newbury Park, CA, USA: Sage.
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., & Spinard, T. L., (2007). Prosocial Development. In W. Damon, R. M., Lerner, N., Eisenberg, *Handbook of Child Psychology: Vol. 3: Social, emotional, and personality development*. New York, NY, USA: John Wiley and Sons Inc.
- Flap, H. (2004). Creation and returns of social capital. In H. Flap & B. Volker (Eds.), *Creation and returns of social capital: A new research program* (pp. 3-23). London, UK: Rutledge.
- Giaglis, G. M., & Fouskas, K. G. (2011). The impact of managerial perceptions on competitive response variety. *Management Decision*, 49(8), 1257-1275.
- Giddens, A. (1990). *The consequences of Modernity*. Stanford, CA, USA: Stanford University Press.
- Grusec, J. E., Goodnow, J. J. & Kuczynski, L. (2000). New directions in analyses of parenting contributions to children's acquisition of values. *Child Development*, 71(1), 205-211.
- Hirschberger, G. (2006). Terror management and attributions of blame to innocent victims: Reconciling compassionate and defensive responses. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91, 832-844.
- Holmes, J. G., Miller, D. T., & Lerner, M. J. (2002). Committing altruism under the cloak of self-interest: The exchange fiction. *Journal of Experimental Social Psychology*, 38, 144-151.
- Krishna, A., & Uphoff, N. (2002). Mapping and measuring social capital through assessment of collective action to conserve and develop watersheds in Rajasthan, India. In C. Grootaert & T. van Bastelaer (Eds.), *The role of*

- social capital in development: *An empirical assessment* (pp. 85–114). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Latane, B., & Darley, J. (1970). *The unresponsive bystander: Why doesn't he help?* New York, NY, USA: Appleton-Century-Crofts.
- Lin, N. (2003). *Social capital, a theory of social structure and action*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Lin, N., & Erickson, B. H. (2008). Theory, measurement, and the research enterprise on social capital. In N. Lin & B. H. Erickson (Eds.), *Social capital: An international research program* (pp. 1–24). Oxford, UK: Oxford University Press.
- Liñán, F., & Santos, F. J. (2007). Does social capital affect entrepreneurial intentions? *International Advances in Economic Research*, 13, 443–453.
- Mainardes, E. W., Alves, H., & Raposo, M. (2011). Stakeholder theory: issues to resolve. *Management Decision*, 49(2), 226–252.
- McDougall, W. (1908). *Social Psychology*. London, UK: Methuen.
- Nadler, A., & Halabi, S. (2006). Intergroup helping as status relations: Effects of status stability, identification, and type of help on receptivity to high-status group's help. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91, 97–110.
- Omoto, A. M., & Snyder, M. (1995). Sustained helping without obligation: motivation, longevity of service, and perceived attitude change among AIDS volunteers. *Journal of personality and social psychology*, 68(4), 671–86.
- Paxton, P. (1999). Is social capital declining in the United States? A multiple indicator assessment. *American Journal of Sociology*, 105(1), 88–127.
- Penner, L. A., Dovidio, J. F., Piliavin, J. A., & Schroeder, D. A. (2005). Prosocial behavior: multilevel perspectives. *Annual Review of Psychology*, 56, 14.1–14.28.
- Piliavin, J. A., Dovidio, J. F., Gaertner, S. L., & Clark, R. D., III. (1981). *Emergency intervention*. New York, NY, USA: Academic Press.
- Putnam, R., Feldstein, L., & Cohen, D. J. (2004). *Better together: Restoring the American Community*. New York, NY, USA: Simon and Schuster.
- Rezaeenour, J., Mazdeh, M. M., & Hooshmandi, A. (2011). Development and evaluation of a knowledge risk management model for project-based organizations: a multi-stage study. *Management Decision*, 49(3), 309–329.
- Santrock, J. (2011). *A Topical Approach to Life Span Development* (6th Ed.) New York, NY, USA: McGraw-Hill Humanities/ Social Sciences/ languages.
- Twenge, J. M., Baumeister, R. F., Dwall, C. N., Ciarocco, N. J., & Bartels, J. M. (2007). Social exclusion decreases prosocial behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92(1), 56–66.
- Uzzi, B., & Dunlap, S. (2005). Managing yourself: How to build your network. *Harvard Business Review*, retrieved 2013, <http://hbr.org/2005/12/how-to-build-your-network/ar/1>.
- Wilson, B. J. (2008). Media and children's aggression, fear, and altruism. *Children and Electronic Media*, 18(1), 87–118.
- Woolcock, M., & Narayan, D. (2001). Social capital: implications for development theory, research and policy. *The World Bank Research Observer*, 15(2), 225–249.

PROSOCIAL BEHAVIOR AS A MEANS OF ACCUMULATION OF SOCIAL CAPITAL

Amir Mohammad Shahsavarani

*PhD student of the Institute of Philosophy, Sociology
and Law of NAS RA*

Abstract

Social capital could be defined as the sum of all the potential and real resources that are accumulated in a person or group of people towards having a lasting network of more or less institutionalized knowledge and mutual-recognition relationships. Social capital refer to social relationships, trust and reciprocity between people. It has a potential to improve and increase cooperation and mutually supportive relations in communities and nations and hence, could be a valuable means to reduce many of the societal harmful problems. It could be proposed that any kind of activity in which social relations be enriched and strengthened as well as no consideration of personal short-term benefit is a way to improve social capital in any given society. A brilliant example of such action would be *prosocial behavior*. Prosocial behavior is a set of actions which are performed to benefit others, rather than to benefit the self and usually requires risk or cost to the. These actions are not considered as irrational or self-destructive to perform; in the long run, belonging to the group provides immense benefits for the individual. This paper tries to reveals tie between facilitation of prosocial behavior among society members and aggregation of social capital.